

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek door middel van boringen
op de Ipperhoeve te Haarsteeg, gemeente
Heusden (NB)**

K.A. Hebinck

ARC-Rapporten 2009-59

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen op de Ipperhoeve te Haarsteeg, gemeente Heusden (NB)

ARC-Rapporten 2009-59
ARC-Projectcode 2009/125

Tekst
K.A. Hebinck
Afbeeldingen
K.A. Hebinck
Redactie
N. van Malssen

Versie 1.1, 27 april 2009

Autorisatie — M.J.M. de Wit

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Haarsteeg, Ipperhoeve
Projectcode	2009/125
Archisnummer	34358
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620100, k.hebinck@arcbv.nl
Opdrachtgever	Etrusk BV, dhr. F. van Kuik
Contact	0416-673150, f.vankuik@etrusk.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Heusden
Contact	073-5131789

Locatiegegevens

Toponiem	Ipperhoeve
Plaats	Haarsteeg
Gemeente	Heusden
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	45A
RD-coördinaten	NW: 142.108/413.612 NO: 142.117/413.615 ZO: 142.136/413.529 ZW: 142.127/413.528
Oppervlakte	700 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

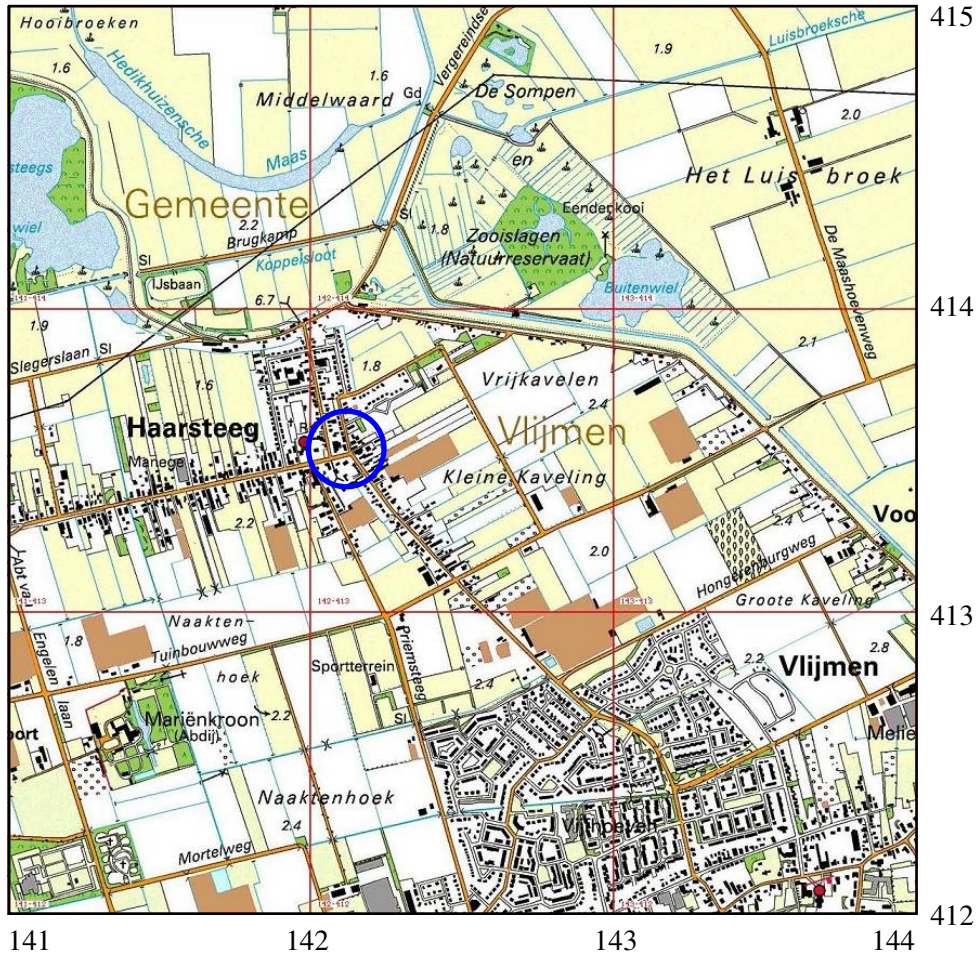
Geologie	Formatie van Echteld op Formatie van Boxtel
Geomorfologie	Vlakte van doorbraakafzettingen
Bodem	Overslaggronden
Historische situatie	De locatie ligt binnen de oude kern van Haarsteeg
Archeologische verwachting	Hoge verwachting op resten uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd

Legenda

Onderzoekslocatie

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving (omcirkeld), voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Etrusk BV heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd op de Ipperhoeve tussen de hoek Haarsteegsestraat–Mommersteeg en de hoek Ipperhoeve–Ambrosiushof te Haarsteeg. Aanleiding tot dit onderzoek vormt de afkoppeling en vernieuwing van de riolering in Haarsteeg. Door deze werkzaamheden worden mogelijk archeologische resten bedreigd. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk vond plaats op 26 maart 2009 en is uitgevoerd door ir. W.J.F. Thijs en drs. K.A. Hebinck. Uitgangspunt voor dit onderzoek vormt het Programma van Eisen (PvE) dat is opgesteld voor deze werkzaamheden.² Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).³

1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

De onderzoeklocatie betreft het rioleringstracé over de openbare weg tussen de hoek Haarsteegsestraat – Mommersteeg en de hoek Ipperhoeve – Ambrosiushof. De globale ligging van de locatie is weergegeven in afbeelding 1. De lengte van het tracé bedraagt 80 m. De locatie ligt op een hoogte van 2 m +NAP.

1.3 Overzicht van de geplande werkzaamheden

Binnen de onderzoekslocatie zal het bestaande riool worden vervangen. Hierbij zal de bodem tot een diepte van 2,5 m –mv worden verstoord.

1.4 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.5 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een karterend booronderzoek. Hiertoe zijn op het onderzoeksterrein acht boringen gezet met een edelmanboor met een diameter van 12

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²Verbeek, C.L.F., 2008: *Programma van Eisen, archeologische begeleiding Heusden - Haarsteeg, afkoppelen kern Haarsteeg*, BILAN.

³De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

cm tot minimaal 200 cm –mv. Deze boringen zijn in één raai met een onderlinge afstand van 10 m gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB). Een oppervlaktekartering is door de aanwezige verharding niet uitgevoerd.

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

2.1 Booronderzoek

Bij het karterend booronderzoek zijn op de onderzoekslocaties acht boringen gezet tot een minimale diepte van 230 cm –mv. Boring 7 is gestuit op een buisleiding, waarschijnlijk van het huidige riool. De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het onderzoek zijn weergegeven in bijlage 1. De bodem op de onderzoekslocatie bestaat voor het grootste deel uit zwak siltig zand. Uit de boringen komt naar voren dat de bodem tot een diepte van 100 cm (boring 2) tot 170 cm –mv (boring 8) is vergraven. Dit verstoorde pakket bestaat voor een deel uit zand dat is opgebracht ten behoeve van de bestrating. Het bovenste pakket is waarschijnlijk verstoord bij de aanleg van de huidige riolering. Hieronder is op de gehele locatie een donkergrijze laag aangetroffen, waarin ook kleibrokken zijn waargenomen. Deze laag heeft een dikte van 20 cm (boringen 4 en 8) tot 50 cm (boringen 1 en 5). In boring 6 bestaat deze laag uit kleilig zand. De laag gaat met een scherpe overgang over in een licht tot donker geelgrijs pakket van goed gesorteerd en goed afgerond zand. Uit de boringen blijkt dat op de onderzoekslocatie onder het verstoorde pakket een donkere laag overslagafzettingen met kleibrokken aanwezig is. De scherpe overgang naar het onderliggende pakket duidt er op dat dit overslagpakket erosief is afgezet. Het onderliggende pakket bestaat uit dekzand. Aan de top hiervan zijn geen sporen van bodemvorming waargenomen. Het is daardoor aannemelijk dat de top van dit dekzand tijdens de dijkdoorbraak, die het bovenliggende overslagpakket heeft gevormd, is weggeslagen.

2.1.1 Archeologische vondsten en indicatoren

In boring 1 zijn baksteenspikkels waargenomen. Verder zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

De onderzoekslocatie ligt op de grens van het zuidelijk zandgebied naar het rivierengebied. De locatie ligt op dekzand met daarboven overslagafzettingen. Deze afzettingen hebben een lage archeologische verwachting. De locatie heeft een

hoge trefkans door de ligging binnen de oude kern van Haarsteeg. Uit het karterend booronderzoek is gebleken dat de bodem op de onderzoekslocatie voor een groot deel is verstoord en bestaat uit opgebracht zand. Deze verstoring dateert zeer waarschijnlijk van de aanleg van de huidige riolering. Hieronder ligt een pakket oeverslagafzettingen dat erosief is afgezet op het onderliggende dekzand. In het overslagpakket is recent aardewerk aangetroffen. Dit aardewerk is ligt niet *in situ*. Er wordt geconcludeerd dat de kans klein is dat er sprake van een archeologische vindplaats op de locatie.

4 Aanbeveling

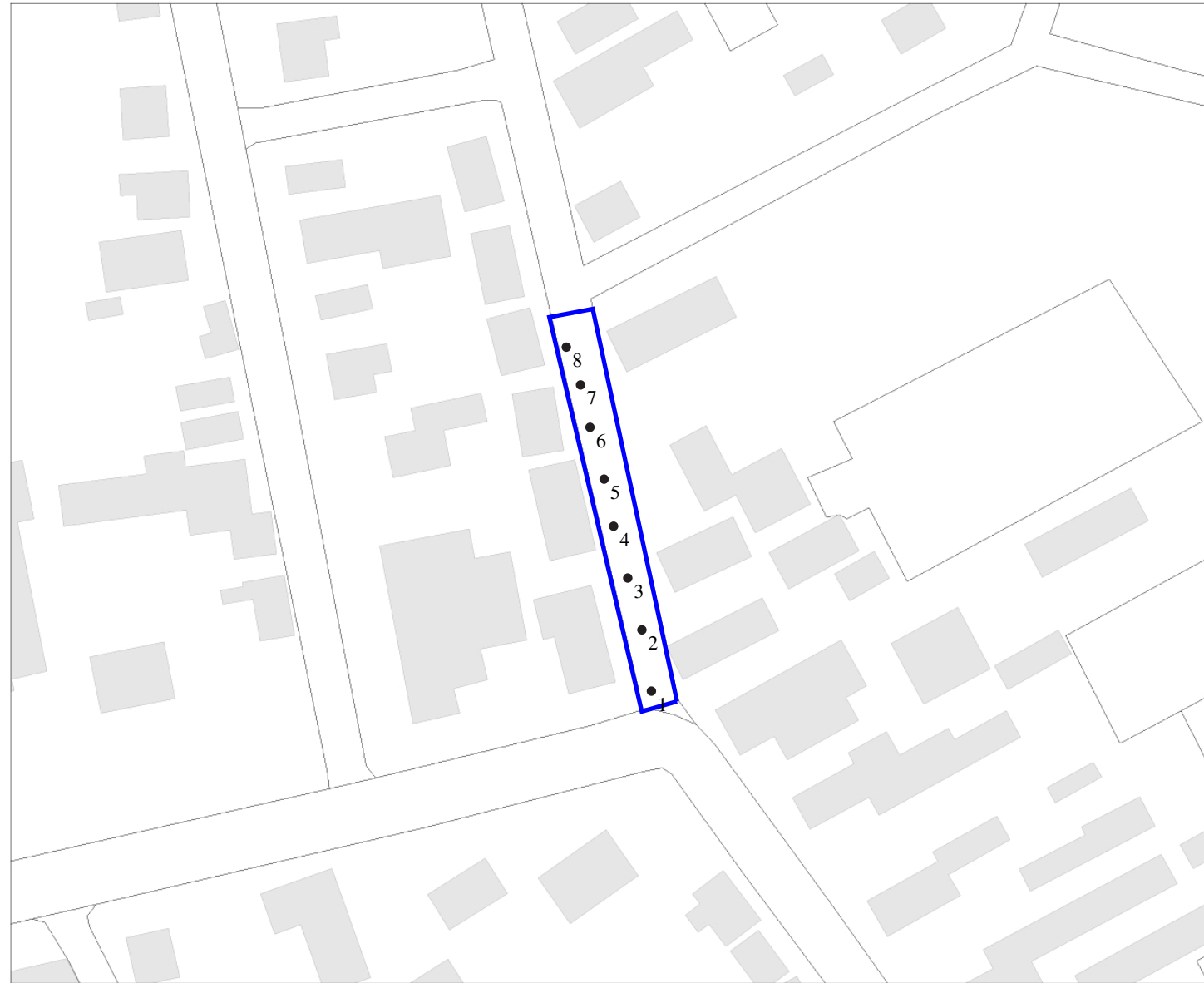
Op basis van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek wordt de aanbeveling gedaan dat het niet noodzakelijk is om vervolgonderzoek uit te voeren. Geadviseerd wordt de onderzoekslocatie vrij te geven. Het is aan het bevoegd gezag, de gemeente Heusden, om dit terrein definitief vrij te geven. Mochten er op de locatie alsnog archeologische sporen worden aangetroffen bij de werkzaamheden, dan dient dit onverwijld te worden gemeld bij het bevoegd gezag.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.J.F. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhoff & T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Utrecht.

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- Onderzoekslocatie
- 1 Boring

Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

Afbeelding 2 De onderzoekslocatie en ligging van de boorpunten.

Bijlage 1 Boorstaten

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		kx	kleilig (ARC-code)
Z zand		s1	zwak siltig

bijmengsel (onderdeel lithologie)

boring 1 RD-X: 142.131. RD-Y: 413.532. Maaiveld: 2,20. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
70 Zs1	geelgrijs	scherp	
100 Zs1	licht geelbruin	geleidelijk	Vlekken: matig gevlekt, oranje.
130 Zs1	grijs	scherp	
180 Zs1	donker grijs	scherp	Archeologische indicatoren: baksteen, spoor.
300 Zs1	licht geelgrijs	beëindigd	Bodemhorizont: C.

boring 2 RD-X: 142.129. RD-Y: 413.545. Maaiveld: 2,20. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
100 Zs1	geelgrijs	scherp	
140 Zs1	donker grijs	scherp	
250 Zs1	geelgrijs	gestaakt	

boring 3 RD-X: 142.126. RD-Y: 413.556. Maaiveld: 2,20. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
120 Zs1	geelgrijs	scherp	
150 Zs1	donker grijs	scherp	Archeologische indicatoren: aardewerk. Opmerkingen: Kleibrokken, pijpsteeltje.
230 Zs1	donker geelgrijs	gestaakt	

boring 4 RD-X: 142.123. RD-Y: 413.567. Maaiveld: 2,10. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
70 Zs1	grijsgeel	scherp	Bodemkundige interpretaties: opgebrachte grond.
140 Zs1	donker geelgrijs	scherp	Vlekken: matig gevlekt, donker grijs. Bodemkundige interpretaties: vergraven.
160 Zs1	donker grijs	scherp	Opmerkingen: kleibrokken.
300 Zs1	donker geelgrijs	beëindigd	

boring 5 RD-X: 142.121. RD-Y: 413.577. Maaiveld: 2,10. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
140 Zs1	geelgrijs	scherp	
190 Zs1	donker grijs	scherp	Vlekken: sterk gevlekt, donker bruin.
260 Zs1	licht geelgrijs	gestaakt	

boring 6 RD-X: 142.118. RD-Y: 413.588. Maaiveld: 2,00. Boormethode: edelmanboring.

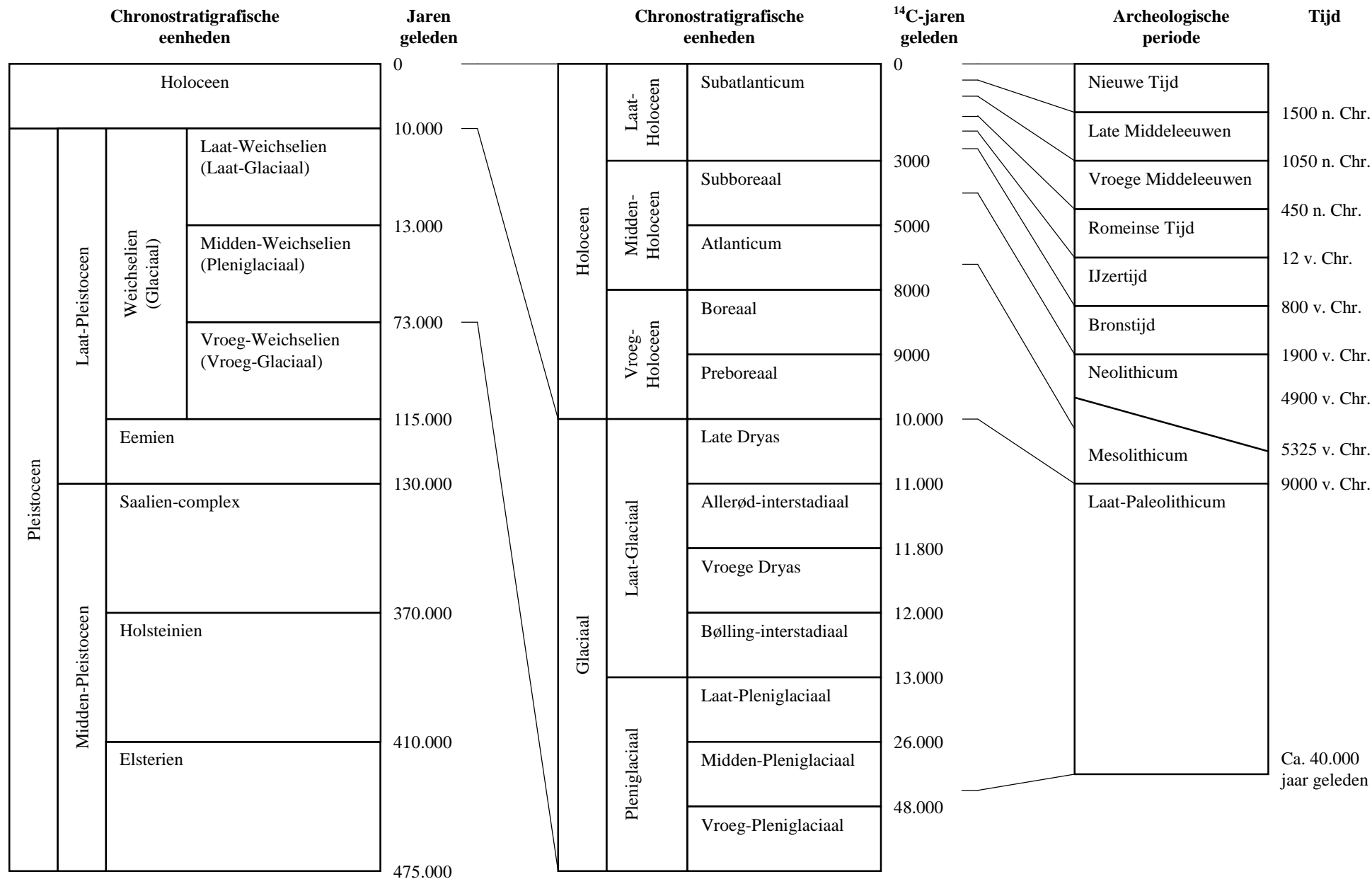
diepte lithologie	kleur	grens	
120 Zs1	grijsgeel	scherp	Bodemkundige interpretaties: opgebrachte grond.
150 Zkx	geelgrijs	scherp	Archeologische indicatoren: aardewerk. Opmerkingen: kleibrokken venig.
190 Zs1	donker grijs	scherp	Opmerkingen: kleibrokken.
300 Zs1	donker geelgrijs	beëindigd	

boring 7 RD-X: 142.116. RD-Y: 413.597. Maaiveld: 2,00. Boormethode: edelmanboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
110 Zs1	geelgrijs	gestaakt	Opmerkingen: Gestuit op buisleiding.

boring 8 *RD-X: 142.113. RD-Y: 413.605. Maaiveld: 1,90. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
170 Zs1	grijsgeel	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: vergraven.</i>
190 Zs1	donker grijs	scherp	<i>Opmerkingen: weinig kleibrokken.</i>
400 Zs1	donker geelgrijs	beëindigd	

Bijlage 2 Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.